

СТАНОВИЩЕ

ПО ПРОЦЕДУРАТА ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“
ПО ОБЛАСТ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ 2. ХУМАНИТАРНИ НАУКИ,
ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 2.1. ФИЛОЛОГИЯ (БЪЛГАРСКИ ЕЗИК)

Автор на дисертационния труд: **Евдокия Стефанова Скочева**
докторант на самостоятелна подготовка към
Катедрата по български език, ФСФ
СУ „Св. Климент Охридски”

Тема на дисертационния труд: **“Развитие на комуникативните умения чрез електронен курс по български език като чужд за медицински цели”**

Автор на становището: **проф. д-р Йовка Великова Тишева**
Катедра по български език
ФСФ, СУ „Св. Климент Охридски“

Евдокия Стефанова Скочева е завършила специалността „Българска филология” в Софийския университет „Св. Климент Охридски”, ОКС „Бакалавър”, през 2002 г. с професионална квалификация „Преподавател по български език”. След обучение в МП „Лингвистика” във Факултета по славянски филологии на СУ от 2003 г. тя е магистър по филология.

През 2005 г. Е. Скочева започва работа като преподавател по български език като чужд в Департамента по чужди езици, комуникации и спорт на МУ „Проф. д-р П. Стоянов” - Варна. Води курсове по общ и специализиран български език в българоезични и англоезични програми, участва в подготовката и провеждането на входящи, семестриални и финални изпити по български език като чужд на студенти от I, II и III курс. Тя е част от екипа, който изготвя и актуализира учебните програми и материали по общ и специализиран български език. От 2007 г. е лицензиран експерт екзаминатор по български език по системата ECL в Европейски езиков център – Варна. В периода 2006-2011 г. и 2013-2015 г. Е. Скочева е координатор по изготвянето на тестове по български език към Европейския консорциум за сертифициране на постиженията по съвременни езици при Университета в гр. Печ (Унгария). Наред с това тя повишава квалификацията си като преподавател чрез едногодишна специализация на тема „Проблеми на обучението по български език като чужд“ в ДЕО и ДИУУ, СУ „Св. Климент Охридски“. Професионалната автобиография на докторантката показва трайния ѝ интерес към въпросите на чуждоезиковото обучение и желанието ѝ за развитие в областта на измерването и оценяването на постиженията при овладяване на български език като чужд чрез различни тестови формати, включително и за интернет базирана учебна среда, и работа със специализирани електронни системи и платформи.

През март 2015 г. Евдокия Скочева е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка по научна област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1 Филология (Български език) към Катедрата по български език във Факултета по славянски филологии на СУ. Отчислена е с право на защита през март 2018 г. В периода на обучението си тя е положила с отлична оценка докторантския минимум по специалността и е изпълнила

успешно всички задачи и дейности, включени в учебния план за докторантурата. Подготвеният от Е. Скочева труд на тема “Развитие на комуникативните умения чрез електронен курс по български език като чужд за медицински цели” е обсъден в първичното звено, в което се провежда обучението, на 6.03.2018 г.

Представеният за защита текст (с общ обем 177 стр.) е структуриран според изискванията за оформяне на дисертационен труд. Той включва увод, три глави, заключение, справка за научните приноси, четири приложения и библиография. Етапите и резултатите при прилагане на разработения електронен курс са много подходящо онагледени чрез 61 фигури и 7 таблици, включени в основния текст. Три от приложенията представят модели на проведените анкети със студентите, а в четвъртото са включени транскрибирани диалози, представящи автентичната клинична комуникация. Списъкът с проучените библиографски единици включва 132 заглавия на български и на английски език и доказва много добрата осведоменост на Е. Скочева както за общотеоретичните проучвания в областта на лексикологията и терминологията, функционалната граматика и прагматиката, чуждоезиковото обучение, преподаването на български като чужд, така и за спецификите на електронното обучение и добрите практики при разработване и прилагане на електронни курсове.

В увода на дисертацията много точно е обоснована актуалността на избраната тема и аналитично е представена мотивацията за разработване на нов тип езикови курсове. Очакванията на студентите от новото, високообразовано в технологично отношение поколение да получат качествен и адекватен на научните и технологичните постижения образователен продукт налагат разработването на цялостен електронен курс по български език като чужд за специални цели, при който ученето да се съчетава с прилагане на уеббазирани технологии. Електронните форми на обучение са едно от възможните решения на проблема с недостига на време (в случая за усвояване на чужд език, като при това този език не е езикът на обучението по специалността) и мотивацията за учене, тъй като осигурява бърз достъп до учебни материали навсякъде и по всяко време, без необходимост от специални устройства или софтуерни продукти.

Точно и еднозначно са определени обектът и предметът на изследването. Обектът на дисертацията е процесът на обучение по български език като чужд за медицински цели, разглеждан във връзка с изграждането на езикови компетенции и умения за общуване в реална среда на съвременна клинична комуникация, а предметът - съвременните технологични възможности за развиване на индивидуалните комуникативни компетенции на обучаваните чрез електронен курс, допълващ традиционните семинарни занятия по специализиран български език. Основната цел на дисертационния труд е теоретичното описание и систематизиране на спецификите, свързани с планиране и конструиране на електронен курс от смесен тип по български език като чужд за медицински цели (комуникация в клиника) с оглед развиването на индивидуалните комуникативни умения на студентите. Произтичащите от тази цел седем научни задачи са реалистични и постижими с оглед на избраната методика, съчетаваща педагогически експеримент за апробиране на разработения дизайн на електронен курс, анализ на практиките, свързани с интегрирането на информационните и комуникационните технологии в образованието и SWOT анализ на традиционните и електронните форми на обучение, анкетирането за установяване на очакванията на студентите преди началото на курса и оценката им за съдържанието на курса и

собствените постижения след завършването му и статистическа обработка на данните от анкетните проучвания. С тази комплексна методика, чрез която се гарантира обхващането на различни аспекти на обучителния процес, от една страна, и се проследява както теоретичната работа по разработването на дизайна, така и ефективността на различните типове задачи при внедряването му в практиката, от друга, се свързват теоретико-приложните приноси на дисертацията. За добрата организация на изследването допринася и точно формулираната научна хипотеза: електронните дейности и ресурси и системното им прилагане ще доведат до повишаване на участието в езиковия курс и до усъвършенстване на индивидуалните комуникативни умения на студентите.

В първата глава на дисертацията са включени теоретичен обзор на изследванията по въпроса и преглед на електронни ресурси и курсове, свързани с обучението по български език като чужд и за специални цели. Уточнен е и терминологичният апарат, който авторката използва. Световните тенденции на растеж на инвестициите в електронното обучение и нарастващият дял на университетските електронни курсове и програми все повече налагат модела на съвместното учене посредством социалните мрежи и медии като основен. Прегледът на проучванията по въпроса у нас и малкият брой на онлайн курсове по български език като чужд дават основание на Е. Скочева да направи извода, че у нас електронното обучение по български език като чужд и по-конкретно за медицински цели е в начален етап на развитие и изостава значително в сравнение със световните практики. В този контекст се открояват теоретичните приноси на дисертацията, свързани с обогатяване на теоретичните знания за същността на електронното и на смесеното обучение по български език като чужд, за дизайна на електронния курс по български език като чужд, чрез който се цели развитие на комуникативни умения, за моделите и типовете упражнения, приложими за разширяване на речевата компетентност. Реалистична е оценката на дисертантката, че електронната платформа е ефективен инструмент за виртуално продължение на учебния процес извън учебната зала. При този тип учене студентите сами направляват дейностите си в контролираната електронна учебна среда, работят с разнообразни адаптирани и автентични материали и получават незабавна обратна връзка за правилността и уместността на отговорите. Точно и ясно са дефинирани понятията електронно обучение, електронен курс, дизайн (на електронен курс), учебна единица, езиково упражнение, индивидуални комуникативни умения, клинична комуникация. Като цяло в първата глава от работата личат много добрата общотеоретична осведоменост на Е. Скочева и уменията ѝ да борави критично с различни мнения, да обобщава и систематизира.

Втора глава на дисертацията също е по-скоро с теоретична насоченост. В нея дисертантката представя основните теоретико-приложни аспекти на проект за електронен курс по български език за медицински цели. Теоретичната рамка на представения в дисертацията курс се основава на принципите на бихевиоризма (по-специално на повторението и на положителната подкрепа) и на когнитивизма (разбирането на обучението като процес на възприемане, разбиране, запомняне, извличане и автоматизиране и идеята за изграждане на знания чрез опита). Принципите на конструктивизма, според Е. Скочева, са приложими в присъствените занятия, но не биха могли да са водещи при електронно обучение.

Разработването на електронния курс преминава през същите пет фази, присъщи и на традиционния модел на дизайн на курс. Авторката започва с анализ на причините за промяна

в дизайна на курса от традиционен в смесен, на спецификите на целевата група, целите на обучение и наличните технически ресурси. След са изяснени най-вече потребностите на целевата група, се пристъпва към очертаване на тематичния обхват на електронния курс, последователността на урочните единици, учебните материали и видовете упражнения за реализиране на конкретните цели. Дейностите продължават с разработване на всяка от конкретните учебни единици и реализиране на проекта в избраната електронна платформа. Задължителен елемент е обратната връзка - събирането и анализа на данни за това как обучаваните студенти оценяват курса. Така се гарантира развитието на електронния курс и повишаване на ефективността му.

Тук ще открия само някои от дейностите, реализирани от Е. Скочева, които дават представа за нейната организираност, енергия и постоянство. За да се определят параметрите на лексикалната информация, от основни учебници по пропедевтика и вътрешни болести и от корпуса от записани медицински интервюта и клинични прегледи тя селектира най-честотните езикови средства и модели, използвани в клиничната комуникация. На следващия етап тя подбира автентичен езиков контекст, в който да се представят селектираните единици. Развитието на дискурсната, прагматичната и стратегийната компетентност на студентите е изведено на преден план, а лингвистичната компетентност е фокусирана върху типичните за конкретната сфера езикови средства. За да се гарантира непрекъснатото практическо приложение на това, което студентът е научил, тя подготвя задачите не с акцент върху езиковата форма, а върху употребата на езиковите средства за постигане на различни цели в клиничната комуникация. Тъй като снемането на анамнеза е най-често срещаната ситуация в клиничната комуникация, Е. Скочева подробно анализира целите и структурата на медицинското интервю, лексикалните и граматичните средства, които са типични за отделните етапи, и дейностите на лекаря в тази ситуация, за да постави тези езикови, прагматични и стратегийни ядра в центъра на комуникативно ориентирания електронен курс.

Централна за изследването е трета глава, в която се открояват практикоприложните приноси на докторантката. Е. Скочева представя структурата, съдържанието и оценката на разработения от нея електронен курс „Терминология и комуникация в медицинската практика”, въведен като задължителен елемент от обучението на чуждестранните студенти в МУ – Варна през академичната 2015/2016 година. Той се състои от 20 учебни единици, обхващащи теми от четири научни области. Учебните материали са подготвени на базата на текстове от учебници по вътрешни болести и пропедевтика, от здравни сайтове и форуми и от видеоматериали на медицинска тематика. Авторката ги систематизира според медията и модалността: визуални (снимки); презентационни (за въвеждане на нови понятия и термини); аудиовизуални (50 учебни филма с медицински интервюта и прегледи); интерактивни (упражнения и тестови задачи). Според езиковите умения, които развиват, включените упражнения са четири типа: за развитие на езиковата компетентност; за слушане с разбиране (задачи, свързани със слушане и гледане на автентични материали); за четене с разбиране и продуктивни задачи за говорене (монологична и диалогична реч в контролирана и в спонтанна комуникация, най-вече чрез ролеви игри).

Представените данни от анкетно проучване след завършване на електронното обучение по специализиран български език през 2016/2017 година показват по-високата активност на студентите в изпълнението на всички задачи, по-високо ниво на комуникативната компетентност и повишаване на езиковата компетентност. Резултатите доказват хипотезата,

формулирана в началото на изследването, че електронният курс „Терминология и комуникация в медицинската практика” е ефективно средство за подобряване на качеството на обучението.

Посочените осем теоретико-приложни приноса произтичат от направеното проучване и са лично дело на авторката на дисертацията. Те биха могли да се организират в три по-големи групи: приноси за теорията на чуждоезиковото обучение чрез електронни курсове; приноси във връзка с проектирането и дизайна на учебни курсове по български език като чужд и приноси, свързани с практическото разработване на урочните единици, апробирането им и успешното им прилагане в практиката.

Авторефератът на дисертацията точно и пълно отразява съдържанието на разработката, като дава обективна информация за направените проучвания на теоретични източници, работата върху емпиричния материал, изводите и заключенията.

В периода на докторантурата Е. Сकोчева е представила резултатите от своето изследване на осем научни форума, два от които в чужбина. Публикуваните осем статии по темата на дисертацията са резултат от участието ѝ в тези научни прояви. Броят на публикациите и на участието в научни прояви с цел апробиране на първоначалните резултати от проучването и представяне на анализите и обобщенията пред академичната общност отговаря на изискванията във връзка с настоящата процедура. Препоръчвам на Евдокия Сकोчева да представи своите наблюдения и изводи и в национални и международни индексирани издания, тъй като работата ѝ има съществен научен принос за развитие на теорията и практиката на специализираното чуждоезиково обучение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представената работа на тема “Развитие на комуникативните умения чрез електронен курс по български език като чужд за медицински цели” отговаря на всички формални и съдържателни изисквания за дисертационен труд. Това ми дава основание да предложа на Евдокия Стефанова Сकोчева да се даде образователната и научна степен „доктор“ в научна област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1 Филология (Български език).

10.05.2018 г.

Автор на становището:

проф. д-р Йовка Тишева